

12. oktober 2026

UKA2026/249
Erik Jensen

Uunga siunnesuut: Kunngeqarfik Danmarkip naalakkersuisuisa peqatigalugit Kalaallit Nunaanni Naalakkersuisut Amerikamilu Naalagaaffeqatigiit naalakkersuisuisa Atlantikup Avannarpassissuani isumaqatigiissut naapertorlugu Kalaallit Nunaata illersorneqarnissaa pillugu Kunngeqarfiup Danmarkip Amerikamilu Naalagaaffeqatigiit naalakkersuisuisa 27. April 1951-imi isumaqatigiissutaata (Illersornissaq pillugu Isumaqatigiissut 1951-meersoq) kingusinnerusukkut ilassutaasunik isumaqatigiissutitaqartup allannguuteqarnissaa ilassuteqarfiginissaalu pillugit isumaqatigiissut Kalaallit Nunaanni atuutilernissanut inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut.

(Nunanut Allanut, Inuussutissarsiornermut Aatsitassanullu Naalakkersuisoq)

Siumup ukiuni arlalinni anguniartuarpaa Kalaallit Nunaat pillugu isumaqatigiissutit Kalaallit Nunaat peqataatinngagu isumaqatigiissutigineqartarunnaartariaqartut.

Kalaallit Nunaat pillugu isumaqatigiissutit Kalaallit Nunaat **peqatigalugu** isumaqatigiissutigineqartartussaapput.

Tamannalumi aamma Siumup 2026-mi upernaakkut Folketingimut qineqqusaarnermi ilaatigut qitiutillugu aamma qineqqusaarutigaa.

Siumup siuttuusarnerani aammalu naalakkersuisuutitaqartarnermini anguniagaajuartuuvoq pingaarutilik. Taamaattumik 2004-mi Siumut Naalakkersuisuni siuttuunerani Siumut aammalu Inuit Ataqaatigiit suleqatiginerani Igalikumi isumaqatigiissut atsiorneqarpoq, taamanikkut nunatsinni oqaluttuarisaanerani alloriarnerulluni annertoq pingaarutilerujussuarlu.

Maanna isumaqatigiissut nutaaq alloriarneruvoq aamma annertoorujussuaq pingaarutilik, tunngaviusumillu tamna Siumumiit iluarisimaarparput.

Taamaakkaluartoq Siumumit tunngaviusumik isumaqartuaratta illersornissamut isumaqatigiissut 1951-meersoq nutaamik tamarmiutillugu isumaqatigiinninniutaasimasariaqartoq, ilassutitut isumaqatigiissuteqarnissaq naammagiinnarnagu, anginerusumik piumasaqarnissaq angusaqaqqinnissarlu kissaatigaarput.

Taamatut oqarnitsinnut tunngavilersuutigisavut tassaapput:

1. 1951-miilli Kalaallit Nunarput allarlunnarmik inissisimalernikuuvuq. Namminerisamik Inatsisartoqarlunilu Naalakkersuisoqarpoq, tamallu oqartussaanerat atuutilernikuulluni. Nunasiaataajunnaarnikuuvugut!
2. Namminersorneq pillugu inatsit naapertorlugu inuiattut akuerisaanitsinni nunatta qanoq atorqeersinnaanera kikkunnillu atorqearnissaa pineqartillugu nunatta inuisa Inatsisartuisalu aalajangigassaraat.

3. Naalagaaffiit Peqatigiit Nunap Inoqqaavisa Pisinnaatitaaffii pillugit Nalunaarummi nunap inoqqaavisa nunaata qanoq atorneqarnera aammalu atorneqarnissaa pineqartillugu nunap inui avaqqullugit aalajangersaasoqarsinnaananilu taamaaliortoqarsinnaanngilaq.
4. Inuiaat kalaallit naalagaaffinngoriartornermut ingerlatilluta siunissaq kinguaatsinnut oqartussaaqataaffigineqartoq qulakkeerneqassammat, taakkua pingaarnersiullutik isummersoqataaffigisimasaannik qulakkeerinninnikkut.

Naalakkersuisut isumaqatigiinninniarnep nalaani nunaqqataasunut, partiinut qinikkanullu matoqqalluinnartumik ingerlatsimanerat toqqissisimannginnermik pilersitsisimasutut sakkortuumik tikkuarusupparput.

Siumut naalakkersuisooqataagaluarluni naalakkersuisuutitarput allaat tunuliaquttat naammattumik ilisimatinneqartarsimanngillat, aammalu partiit siuttui naapitinneqartarik.

Taamaammat naalakkersuisooqataaneq matoqqalluinnartoq peqataatitsiffiunngitsorlu naaggaarsimavarput, isumaqaratta isumaqatigiisummut taama pingaarteqartigisumut minnerpaamik partiit tamarmik siuttui qanimut suleqatigineqartariaqarsimagaluartut. Tamannali pisimanngilaq.

Tusarlerneqarpugut isumaqatigiissuteqareernermi, tamannalu tamat oqartussaaqataanerannut naapertuutinngitsumik ingerlatsineruvoq, akuersaaruminaatsitarput.

Isumaqatigiissut tapersorsorparput, kisianni isumaqatigiinniarnep ingerlanneqarnera isornartorsiorparput. Taakku marluk immikkoortittariaqarput.

Isumaqatigiissutip qulakkeerpaa NATO-mi iligiit suleqatigiittuarnissaat siunissamilu toqqissisimaneq tunngavigalugu nunatta ingerlariaqqinnissaa. Soorlu aamma tamanna Siumup anguniagaani allassimasoq.

Isumaqatigiinninniarnep toqqissisimanissaq kisiat qitiutillugu suliniartoqarpat, tamanna anguneqarpoq.

Isumaqatigiinninniarnep milu maluginiarneqassaaq qaqugorsuarmut amerikarmiut nunatsinniittuarnissaannik pituttuinnermik nassataqarmat, tamannali allannguuteqartoqassappat illuatungeriit tamarmik isumaqatigiissuteqarnerisigut aatsaat allannguuteqartinneqarsinnaalluni.

Siumumit erseqqissaatigissavarput nunatta naalagaaffinngornissaanut/namminiilivinnissaanut pisinnaatitaaffia isumaqatigiissutip matuma apeqquserneqanngilaq. Taamaattorli isumaqatigiissutip immikkoortuata XI-p iluani siunissami Kalaallit Nunaata namminiilivinneranut atatillugu, NATO-mut ilaasortaanermut aammalu nammineq illersornissamut politikkissamut qanoq sunniuteqarnissaa Naalakkersuisut inatsisilerinnikkut erseqqissumik nassuiaatigisariaqarat Siumumiit kissaatigaarput.

Siunissami Kalaallit Nunaat naalagaaffinngorpat imaluunniit namminiilivippat, nunatta illersornissaa nunanullu allanut politikkissaa kalaallit namminneq ilusilersugassarivaat.

Oqaluttuarisaaneq qiviaraanni amerikarmiut nunatsinni atuineranni sakkutooqarfeqarneratalu piunerani inuiaqatigiinni sulisorineqartutuannguit akileraarutaannaatigut kisiat isertitaqaateqarfigineqartarput. Tamanna allanngortittariaqarpoq.

Isumaqatigiissut nutaaq nunatsinni innuttaasut ulluinnarni inuunerannut, inuussutissarsiornermut ilinniartitaanermullu iluaqutaasariaqarpoq. Pituffik 2.0 pilersissanngilarput.

Narsarsuarmi Mestersvigimilu amerikkarmiut sakkutooqarnikkut ingerlatsilernissaat isumaqatigiissummi periarfissineqarpoq. Sumiiffiit taakku toqqarneqarnerannut tunngavilersuutit Naalakkersuisut erseqqissumik nassuiaatigisariaqarpaat. Aamma aatsitassanut, uuliamut kiisalu siunissami inuussutissarsiornikkut periarfissanut tunngatillugu qanoq sunniuteqarsinnaanersoq paasisaqarfigisariaqarparput.

Sakkutuut innuttaasullu attaveqaasersuutiniq ataatsimoorlutik iluaquteqarnissaat qulakkeerneqassaaq – tassa “dual-use”-imik taaneqartartoq tunngavigineqarnissaa qulakkeertariaqartoq Siumut isumaqarpoq.

Siumumit piumasaraarput sullissinissamut imaluunniit kiffartuussinissamik isumaqatigiissutit suliffeqarfinnut 100 procentimik kalaallinit pigineqartunut tunniunneqartarnissaat anguniarneqassasoq. Piginnittuuneq piviusuussaaq, aalajangiisinnaatitaaneq nunatsinniissaaq, aningaasatigullu iluanaarutit sapinngisamik nunatsinniiginnartariaqarput. Taamaaliornikkut suliffeqarfiit taamaallaat aqqitigut kalaallinit pigineqartut pinngitsoortinneqassapput.

Taamaasilluni qallunaatut taaneqartartut “skuffeselskab-it” imaluunniit “stråmandsvirksomhed-it” suliffeqarfiit nunatsinniit aningaasarpassuarnik annissuilersinnaanissaat pinngitsoortinneqartariaqavippoq – Kalaallisut imatukanneq taaneqarsinnaasut; ersigunnaarsaalluni suleqqarfinnik pilersitsinerit. Nunatsinni suliffeqarfiit salliutinneqarnissaat kisimi naammangilaq. Nunatta aningaasatigut iluaqutissarsinissaa qulakkeerneqartariaqartoq Siumut isumaqarpoq.

Taamaattumik isumaqatigiissutip malitsigisaanik nunarput makkunaannga piumasaqartariaqarpoq:

1. Isumaqatigiissutip atuutileraneranut atatillugu amerikamiut sakkutooqarnikkut mingutsitsisimanerisa salinneqarnissaat pillugu immikkut isumaqatigiissuteqartoqassasoq, piffissaliussanik, akisussaaffinnik aningaasalersuinermillu erseqqissunik imaqtumik.
2. Sermersuarmi Camp Century, Dye 2, Dye 3 kiisalu amerikarmiut sakkutooqarfigisimasaat salinneqartariaqarput. Naalakkersuisut tamanna pillugu suliaqarnissaat immikkut isumaqatigiissusiorfigineqassaaq.
3. Sakkutooqarfiliortoqassatillugu suliffeqarfiit nunaqavissunit pigineqartut salliutinneqassasut, sullissinissamullu isumaqatigiissutit suliffeqarfinnut 100 procentimik kalaallinit pigineqartunut tunniunneqartassapput.
4. Sulisut tamarmik nunatsinniittut nunatta karsianut annertunerpaamik akileraarutaasigut isertitaqarnissaaq.
5. Nunaminertamik atuinerminni nunatta karsianut akiliisassasut.

6. Amerikarmiut ilisimatusarfiini kalaallit ilinniartut stipendiateqartinneqalissasut.
7. Amerikarmiut ilisimatusarfiini kalaallit ilinniartuutillugit inissanik aalajangersimasunik amerlassusilinnik kollegiassaqaartinneqartassasut.
8. Amerikarmiut nunatsinniinnertik tamaat inuiaqatigiinni ujaasisarnerni atorineqartassasut.
9. Amerikarmiut nunarpullu aningaasaateqarfiliussasut nunatta inuisa kulturikkut piorsarsimassutsikkullu suliniarnerini tapersersuisartussamik.
10. Isumaqaatigiissummi erseqqissarneqassasoq amerikarmiut nunatsinni mingutsitsinerat ingerlaannartumik saliinikkut aallartissasoq, siunissamilu ataavartumik salisarneq piumasarineqassasoq.
11. Nunatta piumasarissagaa isumaqaatigiissutip malinneqarnissaa qulakkeerniarlugu malinnaatitseqatigiinnik qaffasissumik ingerlaavartumik ataatsimiittartoqassasoq.

Tamakku saniatigut USA-mik suleqatigiinnerup nunatsinni ilinniartitaanermut, ilisimatusarnermut, niuernermet inuussutissarsiornermullu periarfissanik nutaanik pilersitsinissaa piumasaraarput. Nunatsinnut annertunerusumik iluaqutaalernissaa suliasat tullerissavaat.

Nunatta illersorneqarnera kisiat pinnagu, nunatta ineriartortinneqarnera aamma isumaqaatigiissutip kingunerisariaqarpaa.

Siumumit piumasaraarput nunatsinni atomimik sakkussaqaarnermut tunngatillugu malittarisassat atuuttut allangortinneqassanngitsut. Aamma isumaqaatigiissutip nutaap atomimik sakkussanik inissinissamut, angallassinissamut imaluunniit toqqorsinissamut periarfissanik nutaanik pilersitsinnginnera Naalakkersuisut erseqqissumik uppersartariaqarpaat.

Isumaqaatigiissutip imarisaa pillugu nunarput piumasaqaatigisaminik sunniuteqarsinnaanera naatsorsuutigaaarput, taamaanngippammi Inatsisartut asuli anngaaginnartussatut inissitsinneqassammata.

Naalakkersuisut itisiliillutik innuttaasunik sineriammi ataatsimiitseqattaartariaqarput, isumaqaatigiissutip sunarpiaq inuiaqatigiinnut kalaallinut qanoq isumaqarnera nassuiaatigalugu. Maannami tikillugu itisiliineq amigaatigineqarpoq. Aammalu kommuunini borgmesterit, kommunalbestyrelsillu ilisimasasaat annertunerpaajusariaqarpoq.

Siumumiit kissaatigaarput nunanut allanut tunngasut oqartussaaffiup tamakkiisup Kalaallit Nunaata nammineq oqartussaaffigilernissaanut alloriartoqassasoq.

Nunatta nunanut allanut attaveqarnera nukittorsartariaqarpoq. Washingtonimi Kalaallit Nunaata sinniisoqarfia Danmarkimi aallartitaqarfiup naqquni inissisimajunnaarluni, nammineerluni naleqquttunik ersarissunillu allaffeqalernissaa sulissutigineqartariaqarpoq.

Nunarsuarmi Kalaallit Nunaat nammineq saqqumilaarnerusariaqarpoq – nammineq nipini, nammineq soqutigisani, nammineq siunissani pillugit.

Siumumit oqaatigissavarput isumaqatigiissut nutaaq pingaarutilerujussuaq alloriarnertut isigigatsigu. Kisiannili suliaassartarvii tigussaasunngornissai aatsaat aallarteqqilermata.

Kisianni isumaqatigiissutip iluatsinnera atsiornnerani kisimi uuttorneqassanngilaq. Uuttorneqassaaq innuttaasut, suliffeqarfiit inuusuttullu qanoq annertutigisumik iluaqutiginerannik.

Nunatta inissisimanera nukittorsarneqassaaq. Nunatta aningaasarsiornera nukittorsarneqassaaq. Nunattalu siunissaa kalaallit namminneq aalajangiiffigissavaat.

Siumumit piumasaraarput isumaqatigiissutip atuutsinneqalernerani politikkikkut malinnaatitseqatigiinnik pilersitsisoqassasoq, isumaqatigiisummut tapersersuisut partiit tamarmik peqataaffigisaannik.

Malinnaatitseqatigiit aalajangersimasumik paasissutissinneqartassapput, pingaarutilinnillu aalajangiisoqannginnerani tusarniaavigineqartassallutik.

Tamatumani sakkutooqarfissat nutaat, avatangiisit, suliffeqarfiit kalaallinit pigineqartut, mittarfiit innuttaasunut atorineqarsinnaanerani kiisalu USA-mik suleqatigiinnerup nunatsinni inuiaqatigiinnut iluaqutissartai immikkut malinnaavigineqassapput.

Isumaqatigiisummut tapersersuineq isumaqanngilaq Naalakkersuisut kisimiillutik aalajangiisinnaatitaasut. Isumaqatigiisummut peqataasut aamma malinnaasinnaallutillu sunniuteqarsinnaasariaqarput.

Naggataatigut Siumumiit uummammik pisumik atofilittat tamaasa, suliamik angusamillu taamak annertutigisumik angusaqarnermi ulapissimaqisut qujanarujussuaq. Naalakkersuisut qujanaq suliaassinut annertuumut aammalu Naalagaaffissuup pissaaneqarnerpaap nunarput naalagaaffittut isigalugu pilersimanera atorluarlugu alloriarniat tullinut qanortoq aamma anguniagassareqatigiitta.

Taamatut oqaaseqarluta Siumumit kissaatigut ataatsimiisitaliami sukumiisumik suliarineqarnissaat kissaatigaarput. Aammalu kissaatigut oqaaseqaaterpullu tunngavigalugit apeqqutit akineqarnissaat naatsorsuutigalutigu.

Siumumiit suliaq manna pingaarutilerujussuaq Nunanut Allanut Sillimaniarnermullu Aataatsimiisitaliami suliaassanngortillugu ingerlateqqipparput.

Qujanaq.

Erik Jensen, Siumut